

Литвинова Л. Е. Проблемы влияния средств массовой информации на детей и возможные пути их решения

Автор статьи исследует проблему влияния средств массовой информации на детей, проводит анализ последних исследований публикаций. Отмечено еще одну важную проблему – влияние СМИ на детей и подростков через публицистику. Проблему влияния средств массовой информации на детей и подростков автор называет глобальной.

Ключевые слова: средство массовой информации, дети дошкольного, младшего школьного возраста и подростки, мотивация, медиакомпетентность, гражданское общество.

Litvinova L. Ye. The problem of the impact of the mass media of the STA of children and possible ways of their solution

The author of the article examines the problem of influence of the media on children, carries out the analysis of recent research publications. Noted one more important problem – the influence of the media on children and adolescents through journalism. The problem of influence of the media on children and adolescents the author calls the global.

Key words: mass media, children of preschool and younger school age and teenagers, motivation, media competence, civil society.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 373.5.014.6:005(477)

Н. В. Меркулова

**СУТНІСТЬ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ
В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Сучасний етап розвитку освіти характеризується пошуком шляхів, способів, засобів удосконалення, оновлення освітнього середовища, підвищення його ефективності та зміни парадигми саморозвитку, самоактуалізації, самовиховання та самоосвіти творчої конкурентноспроможної особистості.

В умовах сьогодення особливу роль відіграє модернізація управління загальноосвітнім навчальним закладом. Актуальним є нові підходи в системі управління освітою, нове педагогічне мислення, нове ставлення менеджера освіти до своєї діяльності, результатом якої мають бути якісно нові перетворення як цілісного педагогічного процесу, так і його окремих складових. Для реалізації цих положень у педагогічній системі має панувати творчість, постійний пошук, які є основним середовищем для нових ідей та досягнень.

Ураховуючи нинішні освітні реалії, вагоме місце в системі керівництва загальноосвітнім навчальним закладом займають функції управління. Специфіка професійної діяльності менеджера освіти зумовлює необхідність визначення функцій управління, з'ясування їх ролі в процесі вдосконалення керівництва загальноосвітнім навчальним закладом.

Поглиблене дослідження функцій управління спостерігається в наукових працях сучасних вчених. Так, наукові роботи Г. В. Єльнікової, Н. Л. Коломінського, Ю. А. Конаржевського, В. В. Крижка, О. І. Мармази, Є. М. Павлютенкова, В. С. Пікельної, В. Є. Штанової та ін. розкривають сутність функцій управління та особливості менеджменту в освіті.

Мета статті – проаналізувати класифікації функцій управління та виявити їх вплив на процес оновлення управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Відповідно до окресленої мети визначено основні завдання дослідження:

- теоретично визначити стан проблеми виокремлення функцій управління;
- проаналізувати класифікації функцій управління;
- обґрунтувати модернізацію функцій управління.

Дослідження специфіки професійної діяльності менеджера освіти свідчить про те, що особливе місце в системі керівництва загальноосвітнім навчальним закладом належить функціям управління. Є. М. Павлютенков зазначає: „функція управління – це вид діяльності, що заснований на поділі й кооперації управлінської праці й характеризується визначеною однорідністю, складністю і стабільністю впливу на об'єкт і суб'єкт управління” [1, с. 26]. Науковець Ю. А. Конаржевський розглядає управлінську функцію як конкретну управлінську діяльність, що має цільове призначення [2, с. 15].

Аналіз стану наукової розробки зазначеної проблеми дозволив дійти висновку, що сучасний етап розвитку педагогічного менеджменту характеризується значною кількістю управлінських функцій.

Г. В. Єльнікова підкреслює, що „донедавна процес шкільного управління характеризувався п'ятьма функціями: педагогічний аналіз, планування, організація, контроль, регулювання” [3, с. 3]. На сучасному етапі розвитку освіти, на думку вченої, є необхідність в доповненні даних функцій. Тому вона зазначає: „Функція педагогічного аналізу в сучасних умовах доповнюється і збагачується, адже передбачає пошук не лише недоліків, а й невикористаних резервів, які створюють основу прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Це дає змогу визначити мету управління. Тому першу функцію доцільно назвати „цілевстановлення і прогнозування” і визначити такі її складові: внутрішній і зовнішній аналіз умов існування школи та поточного стану її діяльності; визначення мети і завдань діяльності школи, перспективних ліній її розвитку, шляхів поточного коригування роботи, способів вимірювання проміжних та кінцевих результатів. Функція планування модернізується, вбираючи в себе цільове стратегічне планування.

Стратегічний план визначає методи досягнення заданих цілей. При остаточному виборі загального підходу конкретизуються цілі окремих операцій, тільки після цього визначаються виконавці, і перед ними висуваються завдання. Цільовий підхід допомагає конкретизувати завдання і послідовність їх виконання за допомогою побудови дерева цілей. При цьому визначаються кілька варіантів стратегії залежно від розвитку ситуації. Використання альтернативних варіантів забезпечує можливість поточного переформулювання цілей. Для досягнення висунутої мети розробляється модель бажаного результату, визначаються її параметри і критерії вимірювання. Таку функцію краще назвати „планування і програмування” [3, с. 3].

Дослідник Г. В. Єльнікова стверджує, що функцію організації управління доцільно назвати „організацією і мотивацією”, а функції контролю та регулювання необхідно поєднати [3, с. 3].

Аналізуючи проблему управління освітнім закладом, Є. М. Павлютенков розглядає особливості реалізації керівником школи таких функцій управління: інформаційного забезпечення системи, аналітичної діяльності, цілепокладання, прийняття управлінського рішення, прогнозування й планування, організаторської діяльності, координації, регулювання й коригування, стимулювання, обліку й контролю.

Згідно з поглядами В. С. Пікельної, об’єктивно функції характеризуються змістом та структурою самого „шкільного виробництва”. Саме вони розглядаються і як стадії управління. Так, у межах організаційно-технічного плану управління функції визначаються двома головними ознаками: за належністю до сфери діяльності виокремлюються спеціальні (конкретні) функції управління; відповідно до стадій (етапів) управління виділяються загальні (основні або технологічні) функції управління [4].

Дослідники В. В. Крижко, Є. М. Павлютенков розглядають функції педагогічного менеджменту:

- прийняття розумового рішення;
- організація виконання прийнятих рішень, створення умов для ефективної роботи освітнього закладу кожного учасника освітнього процесу, забезпечення мотивів і стимулів їх діяльності;
- контроль виконання рішень [5, с. 32].

Відомі американські вчені М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі, визначаючи поняття управління, виділяють чотири функції: планування, організацію, мотивацію та контроль [6].

Досліджуючи праці сучасних вчених з питань управління, ми дійшли висновку, що названі функції сьогодні реалізуються практично в кожному навчальному закладі. Тому для обґрунтування їх змісту проаналізуємо кожен з цих функцій із загальноуправлінських позицій.

Огляд управлінської літератури показав, що функція планування в управлінні визначає раціональну підготовку педагогів до реалізації цілей та завдань загальноосвітнього навчального закладу. Планування в

зкладах освіти охоплює всі аспекти роботи шкільного колективу й передбачає визначення основних та допоміжних завдань.

Згідно з поглядами Є. М. Павлютенкова, існують окремі суперечності у функції планування:

- „між вимогою комплексного підходу до планування роботи школи і необхідністю конкретизувати загальні цілі відповідно до умов конкретної школи;

- між необхідністю здійснення взаємозв'язку між елементами плану й поетапним рішенням практичних задач, що реалізуються на практиці;

- між необхідністю раціонального розподілу в часі роботи школи й можливістю такого розподілу в конкретних умовах” [1, с. 49].

Так, управління загальноосвітнім навчальним закладом вимагає ретельного планування. Слід підкреслити, що, як правило, змістовий план роботи навчального закладу є основним документом, що визначає систему діяльності шкільного колективу.

Сутність організації як специфічної функції управління полягає в забезпеченні технічної, економічної, соціально-психологічної і правової сторони діяльності та у визначенні впорядкування діяльності керівника та виконавців [7, с. 28].

В. Є. Штанова зазначила, що організація як функція управління передбачає вирішення керівниками освітніх закладів таких актуальних завдань:

- „ідеологічне та інформаційне забезпечення прийнятих рішень;
- розподіл завдань між виконавцями;
- практична реалізація принципів НОПТ;
- вироблення вимог до виконавців, визначення їх прав і обов'язків;
- створення умов для професійного вдосконалення й об'єднання колективу;

- робота з підбору й розміщення кадрів;
- створення умов для ефективного впровадження і поширення передового педагогічного досвіду в практику;

- залучення вчителів до реалізації управлінської функції” [8, с. 19].

Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що організація як специфічна функція управління відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку менеджменту.

Аналіз сутнісних характеристик функцій управління дозволив виокремити функцію мотивації. На думку американських учених М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі, мотивація спонукає членів організації до діяльності для досягнення їхніх особистих цілей і цілей організації [6].

Дослідження наукових джерел підтвердили, що мотиваційний компонент організаторської діяльності менеджера освіти є необхідною умовою в процесі формування позитивного ставлення кожного педагогічного працівника до мети роботи, змісту, методів дій з урахуванням індивідуальних особливостей людей та колективів.

Необхідно зауважити, що проблема мотивації використовується як окремий процес дії, мотиву. Згідно з поглядами науковців у кожній особистості в процесі свого розвитку формується певна мотиваційна сфера з ієрархічною структурою [9, с. 26].

Аналізуючи наукову літературу, ми дійшли висновку, що мотивація як функція управління повинна створювати найсприятливіші умови для досягнення високих результатів педагогічного колективу.

Ще однією функцією власне управлінського процесу є функція контролю. Необхідно підкреслити, що контроль є однією з операційних функцій управління. Сутність контролю полягає в забезпеченні цілеспрямованості й стабільності діяльності загальноосвітнього навчального закладу та його педагогічного колективу через постійне відстеження стандартів.

Дослідивши управлінську літературу, ми визначили, що основними особливостями контролю є перспективність та спрямованість на удосконалення. Так внутрішньошкільний контроль передбачає відповідність процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням – законів, планів, стандартів, норм, правил, наказів.

Проаналізувавши наукові роботи вчених, можна виділити основні етапи здійснення контролю:

- *інформаційно-аналітичний* – пов'язаний зі збиранням інформації про стан об'єкта управління та визначенням необхідної інформації для прийняття управлінського рішення або розробки плану;

- *прогностичний* – характеризується здійсненням цілепокладання та плануванням роботи;

- *організаційно-координаційний* – забезпечує виконання плану та узгоджує зусилля виконавців;

- *власне контроль* – визначається супроводженням виконанням плану та відстеженням ступеня ефективності діяльності об'єктів управління;

- *регулювання* – передбачає корекцію за наслідками контролю [7, с. 74].

Таким чином, функція контролю є важливою складовою управлінського процесу. Саме вона забезпечує моніторинг плану досягнення мети та створює сприятливі умови управління.

Дослідження наукової літератури з проблеми менеджменту освіти підтвердили, що за результатами контролю приймаються відповідні управлінські рішення для регулювання окремого об'єкта, який контролюється.

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що в професійній діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу основними залишаються класичні функції управління: прийняття управлінського рішення, організація, коригування, облік та контроль. Але сучасність потребує поряд з ними реалізацію й нових управлінських функцій, таких, як: прогностична, консультативна, представницька, політико-дипломатична, менеджерська.

Так, прогностична функція передбачає перспективи розвитку школи та створює відповідні прогнози результативності її діяльності. Консультативна функція полягає в наданні педагогічному колективу закладу освіти та широким колам громадськості певних кваліфікованих порад з різних питань: правових, науково-педагогічних та методичних. Важливою, на наш погляд, є виокремлення представницької функції, яка характеризується вмінням належно представляти школу на всіх рівнях, включаючи й міжнародний. Політико-дипломатична функція спрямована на необхідність формування національної свідомості українського народу та реалізації зовнішньої і внутрішньої політики держави. Менеджерська функція сприяє збільшенню уваги директора закладу освіти до керівництва педагогічним колективом [10, с. 71 – 72].

Отже, проблема виокремлення функцій пов'язана з тенденцією оновлення управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. У зв'язку з цим керівнику закладу освіти потрібно створювати необхідні умови для реалізації нових управлінських функцій. Так зазначені модернізовані функції управління спрямовують педагогічні колективи на творчу діяльність, а також сприяють формуванню гуманної, комунікабельної особистості, яка володіє основами дипломатії та набуває певних навичок у роботі громадських і наукових організацій.

Наше дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми, тому надалі плануємо зосередитися на вивченні питання модернізації змісту управління школою.

Список використаної літератури

- 1. Павлютенков Є.** Мистецтво управління школою / Є. Павлютенков. – Х. : Основа, 2011. – 320 с. – (Серія „Адміністратору школи”).
- 2. Васильченко Л.** Управлінська культура і компетентність керівника / Л. Васильченко. – Х. : Основа, 2007. – 176 с. – (Б-ка журн. „Управління школою”; Вип. 3 (51)).
- 3. Єльнікова Г.** Управління сучасне, критеріальне і цілеспрямоване / Г. Єльнікова // Управління освітою. – 2006. – № 10 (130). – С. 2 – 4.
- 4. Пикельная В.** Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. ... д-ра пед. наук :13. 00. 01 / Валерия Семеновна Пикельная. – Кривой Рог, 1993. – 374 с.
- 5. Крыжко В.** Психология в практике менеджера образования / В. Крыжко, Е. Павлютенков. – СПб : КАРО, 2001. – 304 с.
- 6. Мескон М. Х.** Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 700 с.
- 7. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посіб. : у 2 ч. / В. Григораш, О. Касьянова, О. Мармаза та ін. – Х. : Веста : Ранок, 2004. – Ч. 2. Ключ до професійного успіху. – 152 с. – (Серія „Управління школою”).**
- 8. Штанова В.** Сутність та класифікація професійних якостей молодого керівника школи / В. Штанова // Управління школою. – 2010. – № 16 – 18 (280 – 282). – С. 9 – 20.
- 9. Коломінський Н.** Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) : монографія /

Н. Л. Коломінський. – К. : МАУП, 2000. – 286 с. **10. Сиротенко Г.** Шляхи оновлення освіти : науково – методичний аспект / Г. Сиротенко. – Х. : Основа, 2003. – 96 с. – (Б-ка журн. „Управління школою”).

Меркулова Н. В. Сутність функцій управління в загальноосвітньому навчальному закладі

Статтю присвячено проблемі виокремлення функцій управління в загальноосвітньому навчальному закладі. Показано можливість застосування модернізованих функцій управління, з якими пов'язують принципіві зміни в системі керівництва школою.

Ключові слова: менеджер освіти, модернізація, управління, функції управління.

Меркулова Н. В. Сущность функций управления в общеобразовательном учебном заведении

Статья посвящена проблеме определения функций управления в общеобразовательном учебном заведении. Показана возможность применения модернизированных функций управления, целью которых являются принципиальные изменения в системе руководства школой.

Ключевые слова: менеджер образования, модернизация, управление, функции управления.

Merkulova N. V. The Essence of Management Functions in a General Education School

The article is devoted to the definition of management in general educational institution. The possibility of application of the modernized management functions associated fundamental changes in system of the management of school.

Key words: Manager of Education, modernization, management, management functions.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.